

The Gleaner

Vol 10 (1973)

Βενετία, πόλη του βιβλίου (2 Σεπτεμβρίου - 7 Οκτωβρίου 1973)

Χρύσα Α. Μαλτέζου

doi: [10.12681/er.10455](https://doi.org/10.12681/er.10455)

Copyright © 2016, Χρύσα Α. Μαλτέζου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Μαλτέζου Χ. Α. (2016). Βενετία, πόλη του βιβλίου (2 Σεπτεμβρίου - 7 Οκτωβρίου 1973). *The Gleaner*, 10, 280–282. <https://doi.org/10.12681/er.10455>

ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

BENETIA, ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ (2 Σεπτεμβρίου - 7 Ὀκτωβρίου 1973)

Στὰ πλαίσια τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Διεθνoῦς Ἔτους Βιβλίου τὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ ἰδρύματα τῆς Βενετίας ὀργάνωσαν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1973 ἐκθεση βιβλίου. Γενικὸς χαρακτηριστικὸς τίτλος τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἦταν «Βενετία, πόλη τοῦ βιβλίου». Ἄν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψη ὅτι ἀπὸ τὰ 1821 ἀρχέτυπα, ποὺ ἐκδόθηκαν σ' ὅλο τὸν κόσμον στὴ διετία 1495 - 1497, τὰ 447, δηλ. τὸ ἕνα τέταρτο περίπου, τυπώθηκαν στὴ Βενετία κι' ὅτι στὸν 15ο αἰῶνα στὸ κέντρο μόνο τῆς Βενετίας, ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο ὡς τὸ Ριάλτο, ὑπῆρχαν 150 τυπογραφεῖα καὶ βιβλιοπωλεῖα, ὁ τίτλος ποὺ δόθηκε μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία στὴν πόλη τῶν δόγῃδων εἶναι ἀπόλυτα δικαιολογημένος.

Κάθε πνευματικὸ ἴδρυμα ἀφιέρωσε τὴν ἐκθεσὴ του σ' ἕνα εἰδικὸ θέμα. Ἡ ἐκθεση τοῦ Ἰδρύματος *Giorgio Cini* ἔδωσε ἀνάγλυφον τὴν ἱστορίαν τοῦ βενετικοῦ ἐντύπου ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισή του ὡς τὶς ἡμέρες μας. Τὰ ἐκθέματα, πλούσια σὲ ποικιλία, σπανιότητα καὶ ὠραιότητα, κάλυψαν ἑπτὰ μεγάλες κατηγορίες: 1. Συλλογὴ βενετικῶν ἐκδόσεων ἀπὸ τὸν 15ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. 2. Ἀντίτυπα βενετικῆς χαρτογραφίας ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. 3. Ἰταλικὲς μικρογραφίες ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ὡς τὴν Ἀναγέννηση. 4. Αὐτόγραφα καὶ πρωτότυπες παρτιτούρες ἀπὸ μελοδράματα τοῦ Θεάτρου *La Fenice*. 5. Βενετικὲς ἐκδόσεις ἀπὸ τὴ Θεατρικὴ βιβλιοθήκην τοῦ *Burcardo* στὴ Ρώμη. 6. Ἐκδόσεις τῆς *Biennale* (1895 - 1973). 7. Σύγχρονες ἰταλικὲς ἐκδόσεις.

Ἔτσι τὸ βενετικὸ βιβλίον ἀντιπροσώπευε κάθε ἐκδήλωση τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Βενετίας. Ὁ ἐπισκέπτης θαύμασε σπάνιες ἐκδόσεις, ἀριστοτεχνικὰ μικρογραφίες ἀπὸ τὴν πλούσιαν συλλογὴν τοῦ *Hoerli* (δωρεὰ ἀργότερα τοῦ *Vittorio Cini* στὸ ἴδρυμα) καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα χαρτογραφίας μὲ τὸ περίφημον *Isolario* τοῦ 1528 καὶ τοὺς Ἄτλαντες τοῦ *Coronelli*. Οἱ ἐκδόσεις πάλι καὶ οἱ διάφορες συλλογὲς ἀπὸ τὴ θεατρικὴν ζωὴν (προγράμματα, φωτογραφικὸ ἀρχεῖον, παρτιτούρες κλπ.) ἔδειξαν τὴ σημασίαν τῆς βενετικῆς ἐκδοτικῆς δραστη-

ριότητας σὲ σχέση με τὸ θέατρο, πνευματικὴ ἐκδήλωση πὸν τόσο πολὺ ἄνθισε στὴ Βενετία.

Ἀνάλογη σὲ ποικιλία καὶ σπανιότητα ἐκδόσεων ἦταν ἡ ἐκθεση τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης πὸν περιέλαβε κί' αὐτὴ ἑπτὰ μεγάλα τμήματα. Ξεχωρίζουμε τὶς συλλογές τῶν μαρκιανῶν εἰκονογραφημένων κωδίκων, τῶν ἀρχετύπων, τῶν κωδίκων τοῦ Βησσαρίωνα καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἄλδου Μανούτιου. Πολύτιμα ἐκθέματα, ὅπως τὸ Ψαλτήριον 17 τοῦ Βασιλείου τοῦ Β', οἱ Ἐπιστολές τοῦ Κικέρωνα (ἐκδοση τοῦ Γιουαννι da Spira τοῦ 1469), οἱ ἐκδόσεις Ἑλλήνων κλασσικῶν συγγραφέων τοῦ Μανούτιου, οἱ ἱστορημένοι ἑλληνικοὶ καὶ λατινικοὶ κώδικες, χάρισαν στὸν ἐπισκέπτη στιγμὲς αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως. Σὲ ἰδιαίτερο τμήμα συγκεντρώθηκαν οἱ χειρόγραφοι κατάλογοι τῆς Μαρκιανῆς, πὸν ἀποτελοῦν τὴν πρώτην προσπάθεια καταλογογραφίσεως τῶν μαρκιανῶν κωδίκων.

Οἱ ὁδηγοὶ καὶ οἱ περιγραφές τῆς Βενετίας ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα ἦταν τὸ θέμα πὸν διάλεξε γιὰ τὴν ἐκθεσή του τὸ Μουσεῖο Correr. Ὁ πρῶτος ὁδηγός, «*Venetia città Nobilissima et Singolare*» τοῦ Francesco Sansonino, τυπώθηκε τὸ 1581 κί' ἐξαντλήθηκε σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, γεγονός πὸν δείχνει πόση ἐπιτυχία εἶχε ἡ ἐκδοση. Ἀπὸ τὴν πλούσια σχετικὴ μετὸ θέμα βιβλιογραφία ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν ἡ «*Guida de' Forestieri*», τοῦ Coronelli (ἀ' ἐκδ. 1667), πὸν συνοδεύεται ἀπὸ χάρτη τῆς Βενετίας γιὰ ὅσους θέλουν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν πόλιν μετὰ «*gondola e per terra*», τὸ «*Ritratto di Venezia*» τοῦ D. Martinelli (ἀ' ἐκδ. 1684) μετὰ ἀκριβῆ περιγραφὴ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τέλος τὸ ἔργο τοῦ A. Quadri, «*Otto giorni a Venezia*», (ἀ' ἐκδ. 1821 - 1823) πὸν θυμίζει σύγχρονους τουριστικοὺς ὁδηγούς, καθὼς ἀπευθύνεται στὸ βιαστικὸ ἐπισκέπτη τῆς Βενετίας.

Παρόλο πὸν ἓνα ἀρχεῖο ἀπὸ τὴ φύση του δὲν ἔχει ἄμεση σχέση μετὰ τὸ ἔντυπο, τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ λάβουν μέρος στὸν παγκόσμιον ἑορτασμὸ τοῦ βιβλίου. Παρουσίασαν μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἐκθεση ἀρχεῖακοῦ ὕλικου, σχετικοῦ μετὰ τὴν πολιτικὴ πὸν ἄσκησε ἡ Βενετία ἀπέναντι στὸ βιβλίον. Οἱ ὄργανοὶ συγκεντρώσαν στὴν αἴθουσα Regina Margherita ἔγγραφα, πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀνέκδοτα, πὸν ἀφοροῦσαν σὲ θέματα ἄμεσα συνδεδεμένα μετὰ τὴν παραγωγή καὶ κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου, λ. χ. στὰ προνόμια τῆς τυπογραφίας, στὰ προβλήματα τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, στὴ λογοκρισίαν, στὶς διορθώσεις τυπογραφικῶν κειμένων, στὴν κίνησιν τῶν βιβλιοπωλείων. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἔγγραφα πὸν διασώζον τὰ ὀνόματα τῶν τυ-

πογραφείων τῆς Βενετίας (ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τῶν ἐλληνικῶν) καὶ τὶς πρῶτες στατιστικὲς προσπάθειες τῆς ἐκδοτικῆς βενετικῆς δραστηριότητας.

Πρωτότυπη ἦταν ἡ ἐκθεση ποὺ ὀργάνωσε τὸ ἴδρυμα *Querini - Stampalia*, στὸ ὄμορφο παλάτι τῆς *Santa Maria Formosa*, μὲ θέμα τὰ βενετικὰ ἀλμανὰκ καὶ τὴ συλλογὴ βιβλίων τοῦ 18ου αἰῶνα ἀπὸ τὴν ἀξιόλογη βιβλιοθήκη τῆς οἰκογενείας *Querini*. Κριτήριο γιὰ τὴ διαλογὴ τῶν βιβλίων ἦταν ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τῶν *Querini* στὴν ἐπιγραφή ἢ στὴν ἀφιέρωση.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν, μιὰ ἐλληνικὴ παρουσία στὴν καρδιὰ τῆς Βενετίας, προσπάθησε, ὅπως ἦταν φυσικό, νὰ τονίσῃ μὲ τὴν ἐκθέσὶ του τὴ διάδοση τοῦ ἐλληνικοῦ βιβλίου στὴν πόλιν τῶν Λόγηδων. Τὰ ἐκθέματα διαιρέθηκαν σὲ τρεῖς κατηγορίες: 1. Ἑλληνικὰ βιβλία ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία (ἔργα τοῦ Γ. Βλάχου, τοῦ Ἡ. Μηριάτη, τοῦ Θ. Κορδαλλέως, οἱ γνωστοὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος βοῦλλες τοῦ πάπα Κλήμεντος Ζ', Λέοντος Γ' καὶ Παύλου Γ', Ἀκολουθίες, Μηναῖα κλπ.). 2. Εἰκονογραφημένοι ἐλληνικοὶ κώδικες. 3. Νεώτερη βιβλιογραφία γιὰ τὰ ἐλληνικὰ βιβλία ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία.

Ἐνδιαφέρουσες, τέλος, ἦταν οἱ ἐκθέσεις ἐβραϊκῶν (στὸ Ἑβραϊκὸ Μουσεῖο) καὶ ἀρμενικῶν βιβλίων (στὸ *S. Lazzaro*) ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία.

Ἰδιαίτερη αἴγλη στὴν ἐκθεση βιβλίου τῆς Βενετίας ἔδωσε τὸ γεγονός ὅτι χρησιμοποιήθηκαν οἱ ὡραῖες αἰθουσες ἱστορικῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, ὅπως τῶν βιβλιοθηκῶν Μαρκιανῆς καὶ *Querini - Stampalia*, τοῦ ἰδρύματος *Cini* καὶ τῶν Ἀρχείων, ἔργων τοῦ *Sansovino*, τοῦ *Longhena* καὶ τοῦ *Buora*.

Χρύσα Α. Μαλτέζου